

ساخت اجتماعی و نظام اقتصادی
در عشایر ایران

امیر هوشنگ کشاورز

www.ketab.ir

کشاورز ، امیر هوشنگ ، ۱۳۱۱ - ۱۳۹۱ .

ساخت اجتماعی و نظام اقتصادی در عشایر ایران/ امیر هوشنگ کشاورز .

تهران: نشر دانه ، ۱۳۹۷ .

۲۰۰ ص: مصور ، جدول ، نمودار .

۹۷۸-۶۰۰-۹۰۲۳۳-۶-۳

فیبا

کتابنامه .

ایلات و عشایر -- ایران -- وضع اجتماعی

Nomads -- Iran -- Social conditions

ایلات و عشایر -- ایران -- وضع اقتصادی

Nomads -- Iran -- Economic conditions

۱۳۹۷ س ۲/ک ۵/۱/DSRY

۹۵۵/۹۷

۵۴۰۵۶۰۹

سرشناسه

عنوان و نام پدیدآور

مشخصات نشر

مشخصات ظاهری

شابک

وضعیت فهرست نویسی

یادداشت

موضوع

موضوع

موضوع

موضوع

رده بندی کنگره

رده بندی دیویی

شماره کتابشناسی ملی

ساخت اجتماعی و نظام اقتصادی در عشایر ایران
امیر هوشنگ کشاورز

www.ketab.ir

مهر ۱۴۰۰

با صفحه‌آرایی علیرضا تاجیک
چاپ خاتم نو و صحافی سپیدار در ۵۰۰ نسخه آماده شد .

همه حقوق این اثر محفوظ است . بازنشر یا تولید دوباره آن به هر شکل و شیوه (چاپ ، کپی ،
صوت ، تصویر و نشر دیجیتال) بدون اجازه کتبی از ناشر غیرقانونی است .

شابک ۹۷۸-۶۰۰-۹۰۲۳۳-۶-۳

www.nashredaneh.com

یادداشت ناشر

امیرھوشنگ کشاورز صدر در عرصه جامعه‌شناسی عشایری نامی است شناخته و شریف. بسیاری از پژوهشگران این حوزه، ایرانی یا غیر ایرانی، مستقیم یا غیرمستقیم برکشیده و وامدار آموزش‌های اویند. کشاورز زمانی طولانی را در میان عشایر و در کوچ و حضر با آنان سپری کرد و آنچه در این کتاب و در تحلیل ساخت اجتماعی و نظام اقتصادی آنان نگاشته، برپایه مشاهدہ‌های واقعی است و نه داده‌های خشک آماری و کتابخانه‌یی یا رونویسی و ترجمه از دیگران.

تجربه بیش از شش دهه زیست فعال و مسئول در پهنه ایران زمین، نگاه و ارزیابی نویسنده را از اهمیتی برخوردار کرده که از مرز زمانی فرا می‌رود. به نمونه، تعریف او از کارکرد "قدرت" در انسجام سازمان خویشاوندی در عشایر و تفاوت کارکرد همین عنصر در ساختار جامعه اسکان یافته روستایی (ص ۹۰) یا داوری تیزهوشانه و موجزش درباره تداوم انکارناپذیر حیات "جامعه قبیله‌یی" در ساختار اجتماعی ایران به رغم اجبار بر اسکان عشایر در طول چندصدسال (ص ۲۰۶).

این‌ها مشتی از خروار نکتهٔ ارزشمند جامعه‌شناسانه‌ی است که در این کتاب طرح شده و بی‌تردید در تحلیل ساخت جامعه‌های کلان‌تر اعم از روستایی و شهری نیز به کار می‌آید.

امید است استادان و پژوهشگران این عرصه توجهی را که سزاوار این اثر ارزشمند است از آن دریغ نفرمایند و با بررسی و نقد و نیز معرفی آن به دانشجویان و علاقمندان این حوزه، بر اهمیت و غنای منابع تألیفی در این زمینه بیفزایند.

بیش از سی سال از تاریخ نگارش این کتاب می‌گذرد و نزدیک به دو دهه پیش از سوی شادروان کشاورز، برای چاپ به ناشری سپرده می‌شود. اما هرگز به چاپ نمی‌رسد. دو سال پیش در دیداری با همسر شادروان کشاورز از این اثر یاد شد و اینک خوشبختیم که دانه، وظیفهٔ چاپ و انتشار آن را عهده‌دار شد.

سپاسگزارم از خانم زریون ژیل (کشاورز صدر)، همسر فرهیختهٔ شادروان کشاورز صدر و آقای مهندس مازیار و خانم بهاره فرزندان شادروان کشاورز صدر که دانه را شایستهٔ انتشار این اثر گرانقدر دانستند.

سپاسگزارم از خانم‌ها پوران صارمی، روشنگر کشاورز صدر و آقای بیژن کشاورز صدر، برای یاری‌های بی‌دریغشان در تهیهٔ منابع لازم، همچنین از آقای شهرام قنبری که متن حروف‌چینی شده‌ی را که در اختیار داشتند برای برطرف کردن برخی ابهام‌ها در اختیار دانه قرار دادند.

فهرست

- هوشنگ کشاورز ، پژوهشگری از اقلیم آزادگان ۹
- پیشگفتار دکتر علی حاج یوسفی ۱۷

فصل اول : جمعیت ایلات و عشایر

- تحول تاریخی جمعیت عشایر ۳۳
- الف . نخستین پژوهش‌های آماری ۳۳
- ب . منابع آماری ایرانی ۳۵
۱. ارزیابی اطلاعات کتاب ایران‌شهر ۳۶
۲. آمار منتشر شده از طرف مرکز آمار ایران ۳۷
۳. گزارش‌های مراجع تحقیقی دیگر ۴۰
- نتیجه‌گیری ۵۲
- ج . مشکلات تحقیق و آمارگیری در جامعه عشایری ۵۴

فصل دوم: حیات اقتصادی - اجتماعی جامعه عشایری

- مقدمه..... ۶۵
- نظام تولید و روابط اجتماعی..... ۶۸
- الف. ویژگی های تولید زراعی..... ۶۸
۱. زمین زراعتی در مناطق عشایری..... ۷۵
۲. محاسبه مقدار زمین زراعتی..... ۷۸
۳. زراعت در رابطه با تکنولوژی و زمان..... ۸۱
- ب. رهمه داری و ویژگی های آن..... ۸۶
۱. ترکیب رهمه..... ۹۰
۲. کوچ و ترکیب رهمه..... ۹۲
- ج. مبادله و پبله وری..... ۹۳
- ویژگی های جامعه ایلی در مقایسه با جامعه روستایی..... ۹۹

فصل سوم: ساخت و ویژگی های اجتماعی جامعه عشایری

- انسجام و از هم گسیختگی ایلی..... ۱۰۵
- ساخت اجتماعی عشایر و مسائل توسعه..... ۱۱۳
- ایلات بزرگ..... ۱۱۳
- ایلات کوچک..... ۱۱۵

فصل چهارم : کوچ و کوچ‌گری عشایر

- الف. کوچ ، تولید و ساختار ایلی ۱۲۳
- ب. کوچ و بنیادهای ایلی ۱۳۳
- ج. کوچ و رمه‌داری ۱۳۷
- د. کوچ و مالکیت ۱۳۹
- هـ. انواع کوچ و هدف‌های آن ۱۴۲
- نتیجه‌گیری ۱۴۸

فصل پنجم : الگوهای زیست و اسکان

- مقدمه ۱۵۱
- الگوهای زیست و اسکان ۱۵۶
۱. انگیزه‌های سکونت در منطقه گرمسیر ۱۵۷
۲. انگیزه‌های سکونت در منطقه سردسیر ۱۶۲
۳. انگیزه‌های کوچ به عنوان یک الگوی زیستی ۱۶۴

فصل ششم : عشایر و مسائل توسعه

- مقدمه ۱۶۹
۱. مسائل و مشکلات عشایر ۱۷۶
- ۱-۱. مشکلات اقتصادی ۱۷۶